

TARTALOM

BEVEZETÉS.....	7
1. VÁZLAT A MAGYAR ÉS A ROMÁN KORMÁNYZATOK NEMZETISÉGPOLITIKÁJÁRÓL 1868 ÉS 1944 KÖZÖTT	13
1.1. A dualizmus kori magyar kormányzati nemzetiségpolitika előzményei	13
1.2. Az 1868-as nemzetiségi törvény születése.....	18
1.3. A dualizmus időszakának nemzetiségpolitikája.....	20
1.4. Mitől volt sikeres a román nemzetiségi mozgalom?	25
1.5. Románia nemzetiségpolitikája a két világháború között	30
1.6. Románia kormányzati nemzetiségpolitikája 1940 és 1944 között	33
1.7. A Horthy-korszak nemzetiségpolitikája az 1920–30-as években	38
1.8. A Horthy-korszak nemzetiségpolitikája 1940 és 1944 között	41
1.9. Kortárs vélekedések a nemzetiségi kérdéstről.....	47
2. ÁTMENET: AZ ÉSZAK-ERDÉLYI KATONAI KÖZIGAZGATÁS MŰKÖDÉSE 1940 ŐSZÉN	54
2.1. A katonai közigazgatás szerkezete és felállása	54
2.2. A bevonulás során történt atrocitások.....	58
2.3. A közigazgatás kiépülése és működése.....	59
2.4. Internálások, kiutasítások.....	64
2.5. A román egyházak helyzete, a „templomrombolások”.....	66
2.6. Oktatáspolitiká.....	71
2.7. Összegzés	74
3. A MAGYAR KORMÁNYOK EGYHÁZPOLITIKÁJA ÉSZAK-ERDÉLYBEN 1940 ÉS 1944 KÖZÖTT	75
3.1. A magyar állam és a román görögkatolikus egyház viszonya a dualizmus időszakában	77
3.2. A görögkatolikus egyház helyzete Romániában és Magyarországon a két világháború között.....	87
3.3. A román görögkatolikus egyház helyzete 1940 és 1944 között	94
3.3.1. Az észak-erdélyi görögkatolikus román püspökségek helyzete	94

3.3.2. A magyar kormány nemzetiségpolitikai elképzelései a görögkatolikus egyház kapcsán – a hajdúdorogi görögkatolikus püspökség joghatóságának kiterjesztése Észak-Erdélyre	99
3.3.3. A rítus- és felekezetváltoztatás kérdése 1940 és 1944 között	106
3.3.4. A román lakosság vallási uniójának kérdése és a Vatikán keleti politikája.....	116
3.3.5. Alternatívák a kudarcra: a Ritter-bizottság tevékenysége	117
3.3.6. Alternatívák a kudarcra: közvetlen tárgyalások	119
3.3.7. Alternatívák a kudarcra: az Erdélyi Bizottság akciója	122
3.4. A magyar állam és a román ortodox egyház viszonya a dualizmus időszakában	123
3.5. Az ortodox egyház helyzete Csehszlovákiában, Romániában és Magyarországon a két világháború között	127
3.6. A román ortodox egyház helyzete 1940 és 1944 között	134
3.6.1. Az észak-erdélyi román ortodox püspökségek helyzete	134
3.6.2. Lépések a magyar ortodox egyház megalapítására	139
3.6.3. A magyar ortodox egyház által a különböző régiókban követett „stratégia”	145
3.7. A magyar állam és a román egyházak viszonya	151
3.7.1. Szerepköri viták/konfliktusok – karhatalmi ügyek.....	151
3.7.2. Szerepköri viták/konfliktusok – a kongrua kérdése	154
3.7.3. Kísért a múlt – a vallásoktatás kérdése	157
3.7.4. A nyelvhasználat kérdése az egyházi életben	159
3.7.5. A lojalitás szimbóluma – a magyar Himnusz éneklésének kérdése	162
3.8. Következtetések	163
4. A MAGYAR KORMÁNYZATOK NEMZETISÉGI OKTATÁSPOLITIKÁJA ÉSZAK-ERDÉLYBEN 1940 ÉS 1944 KÖZÖTT	169
4.1. A nemzetiségi oktatáspolitikai megközelítési módok elméleti felvetések.....	169
4.2. A román nemzetiségi oktatásügy a dualizmus időszakában	172
4.3. A román kormányzat nemzetiségi oktatáspolitikája a két világháború között	202
4.4. A magyar kormányzat nemzetiségi oktatáspolitikája a két világháború között.....	221
4.5. A magyar kormányzat oktatáspolitikája Észak-Erdélyben	230
4.5.1. A magyar nyelvű oktatás helyzete Észak-Erdélyben.....	232
4.5.2. A román nyelvű oktatás helyzete Észak-Erdélyben 1940 és 1942 között.....	235
4.5.3. Az észak-erdélyi román egyházi iskolák kérdése	241

4.5.4. Az észak-erdélyi román anyanyelvű oktatás kérdése.....	245
4.5.5. Az észak-erdélyi román oktatás helyzete 1943/44-ben. Benisch tervezete	249
4.6. A román tanítókkal szembeni hatósági fellépések	259
4.7. A kisebbségi tanerők háborús szolgálat alóli mentesítésének ügye	260
4.8. A naszódi gimnázium és ösztöndíjalap helyzete	262
4.9. Következtetések	264
5. AZ 1940 ÉS 1944 KÖZÖTTI ÉSZAK-ERDÉLYI MAGYAR POLGÁRI KÖZIGAZGATÁS MINT A NEMZETISÉGPOLITIKA MEGHATÁROZÓ INTÉZMÉNYE	269
5.1. A dualizmus időszakának közigazgatási változásai, hatása a nemzetiségi kérdés kezelésére	272
5.2. A magyar közigazgatás fejlődése a két világháború közötti időszakban, hatása a nemzetiségi kérdés kezelésére	291
5.3. A román közigazgatás képe a két világháború közötti időszakban	299
5.4. Az 1940 és 1944 közötti észak-erdélyi magyar polgári közigazgatás és a nemzetiségi kérdés.....	314
5.4.1. A magyar közigazgatás az 1940-es években.....	315
5.4.2. A polgári közigazgatás bevezetése Észak-Erdélyben	316
5.4.3. A közigazgatás személyi összetétele – az „ejtőernyősök” problematikája.....	322
5.4.4. A nyugdíjak kérdésének nemzetiségi vonatkozásai	328
5.4.5. A román nemzetiség részvétele a közigazgatásban.....	330
5.4.6. A román hivatalnokok számának közigazgatási eszközökkel történő csökkentése	337
5.4.7. Közigazgatási alkalmazottakat érintő fegyelmi vétségek	339
5.4.8. A nyelvkérdés a közigazgatási gyakorlatban.....	340
5.5. Összegzés	342
6. KONKLÚZIÓ HELYETT	346
FÜGGELÉK	
7. AZ ÉSZAK-ERDÉLYI ROMÁN LAKOSSÁG SÉRELMEI A NÉMET-OLASZ TISZTI BIZOTTSÁG MŰKÖDÉSÉNEK TÜKRÉBEN.....	348
7.1. A német–olasz tisztai bizottság létrejöttének előzményei.....	349
7.2. A Hencke–Rogerri-különbizottság tevékenysége	350
7.3. A kolozsvári Miniszterközi Bizottság működése.....	354
7.4. A német–olasz tisztai bizottság működése.....	357

7.5. A sérelmek halmaza	364
7.6. Az észak-erdélyi román lakosság sérelmei	367
7.7. Összegzés	374
JEGYZETEK	376
FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK	582
Levéltári források	582
Szakirodalom – könyvek	584
Tanulmányok	595
NÉVMUTATÓ	641